

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Telefonszám: Lipót 974—24.
Minden pénz a lelkeszl hivatal címére küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Botár Imre
Buzogány Anna
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre . . . . . 4 pengő

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

A szobor.

„Monda Isten: Teremtsünk embert a mi ábrázatunkra. I. Móz. I. 26.

A XIX. század hajnalán, a népszabadság eszméje elindult hódító útjára. Kiszemelte a maga hitvallóit ott, ahol éppen találta. Magyarország határain belül, Monokon talált egy csecsemőt: Lajos volt a neve. Tetszett neki, hiszen a görög „laos“-szal rokon hangzásu volt. Nép fia . . . népvezér . . . népszabadító legyen hát belőle! És az isteni Eszme jó helyen járt, mert amit a gyermek-ifju ígért szent hevületében, azt a komoly férfiú ünnepi fogadalom gyanánt be is váltotta. Odaállott azok közé, akiknek kezébe Magyarország sorsa volt letéve. *Irt*, hogy a betük fekete barázdáiban költögesse a nemzeti öröklét szunnyadó vetését *Szónokolt*, hogy ihletett ajkán csendüljön fel az áldott magyar I g e szózata, amelyet egyaránt megért a nemes és a jobbágy. *Gyújtott*, hogy az ő lánglelkétől tüzet fogjon a száraz avar s egy nagy, fölemelő áldozat szentségében tisztuljon meg a Magyar ősi büneitől. Eleitől fogva a bibliai jelige lebegett lelki szemei előtt: Teremtsünk embert, teremtsünk népet a mi ábrázatunkra. Ezt mondotta munkatársainak is, akikkel együtt ott járt kelt a fórumon, mint egy élő szobor, akiben megtestesült minden magyar fájdalom, minden magyar vágy, minden magyar dicsőség. Amit irt — végrendelet. Amit szólt — törvény. Amit mivel — történelem.

Igy gondolkozom én, amint nap-nap után elvegyülök abban az eleven gyűrűben, amely Kossuth Lajos szobra körül fonódik 1927. november 6. óta. Mindenki látni akarja. A jó vidékiek meg is könnyezik. A főváros népe pedig büszke reá, hogy végre valahára ide is bevonulhatott a nagy hazafi, mint az ország szellemi kormányzója. Gondolkozom . . . Gondolkozom . . . Hát csakugyan ez az a turini remete, akinek 90-ik születése napján a tordai piacon ódát zengtem a tiszteletére? Hát csakugyan ez az a fejedelmi halott, akinek még az árnyéka is megremegtette a trónokat s akit én a messze idegenben úgy elsirattam, mintha édes apám lett volna? Hát csakugyan ez az a szent öreg, akinek Via dei Millei háza előtt később néma borongással állottam meg, kegyelettel adózva a letűnt idők emlékezetének?

Nem! — A Kossuth-szobor nem a múlté. Ez a szobor az örök magyar J e l e n, amelyben az elsőnek és az utolsóinak készen kell lennie a Haza javáért minden áldozatra. Nemcsak Kossuth van itt. Itt van az egész miniszter-tanács. Mit végezhetnek így a nagy nyilvánosság előtt? És miért ne?! Nekik ugyan nincsen semmi titkuk, amit bárkinek el ne árulhatnának. Nemrégiben még a föld méhében — porral és mohával beborítva, feledésbe merülve — szenderegtek valamennyien; de adott jelre kikeltek a siri veremből, levetkőzték magukról azt, ami földi, s most itt állanak előttünk, készen ismét az országépítés nagy munkájára.

A Corpus Juris sértetlen... A kard markolata szilárd... A tekintet, mely a jövőbe néz, bizakodó... És ime a kőszívek megdobbannak! Az ajkak megnyilatkoznak. A kezek nemes gestusban egybeforrnak. S közöttük — egy fejjel magasabban — a magyarság glóriás vezére, lelkébe markol és onnan szórja szerte a nagy Alföld fönséges barázdáiba a nemzeti öröklét ébredő vetését. Nem hiába szórja; mert az ősi honnak minden rögéből egy-egy hős terem, névtelen hősei a Nemzet nagy szabadságharcának. A modern Hadak utján ott vonul fel, a komor háttérben, a nép fia, kinek fülébe a nép vezére zengi a népszabadság édes hymnuszát.

Az alkotó művész megtette kötelességét: „Teremtsünk embert a mi ábrázatunkra!” Műve hallhatatlan, mint az Eszme, amelyet kőbe vésett a mi okulásunkra és gyönyörűségünkre.

Szerkesztő.

Szeretet.

(Robert de Lamennais, 1782—1854.)

Földi életünk olyan rövid: milyen jó volna, hogyha ezt a pár napot igaz békességben tölthetnők!

A békesség a szeretet gyümölcse: s hogy mindenkivel jó békességben élhessünk, bizony nem egyszer tűrnünk és szenvednünk kell.

Senki sem tökéletes. Alig van ember hiba nélkül. Sokszor terhére vagyunk egyik a másnak. És ezt a terhet egyedül a szeretet teszi elviselhetővé.

A mi nagy Mesterünkről írva van, hogy szerette övét földi életében szeretett mindnyájunkat véghetetlenül.

A szeretet nem csügged, Soha el nem fárad az élet gondjai között. A szeretet határtalan, kiemithetetlen. Megemészli önmagát; de ismét ujja éled s minél többet ad a magdeből, annál inkább bővelkedik.

Bizony mondom tnéktek: a szerető szív már e földön mennyországot teremt maga körül, mert Isten van őbenne s az Isten — szeretet.

Mint a harmatcsep a virágok kelyhében, úgy ragyog a szeretet az istenes lelkek mélyén.

Oh bár mindenki így szeretné azokat, akiket az Ur gondjaira bízott! Ugy szeretné, mint egy igazi édes Anya!...

P. b.

Az a tudomány, mely egyedül tehet bennünket jobbakká, nem dolgokról és törvényeiről szól, hanem a személyekről és ezek gondolatairól. És én szívesebben töltök el egy órát egy nemes szívű emberrel, semhogy a nehézkes törvényét böngésszem szakadatlanul.

Az emberi művelődés igazi lényegét veszítjük el, ha elvetjük magunktól „a szentek életét.”

MARTINEAU.

Brassai bácsi.*

Igen tisztelt ünneplő közönség!

Mindenekelőtt kettős szerénytelenségért kell Önöktől bocsánatot kérem. Az első az, hogy egyáltalában vállalkozni mertem annak a nagy szellem-aláknak méltatására, aki három évtizeddel ezelőtt költözött el közülünk egy jobb hazába. Méltatlannak éreztem magam erre a feladatra s minél inkább belemerültem tárgyam tanulmányozásába, annál nehezebbnek érzem azt. Hogyan merjek én elenyésző törpe, ehhez a gigászi feladathoz fogni? Körülbelül olyan ez, mintha a kis vörösbegy elismerőleg nyilatkoznék a sas merész szárnyalásáról. De ezért a szerénytelenségért nem csupán engem terhel a felelősség, hanem inkább azokat, akik e feladattal engem megbiztak. Szerénytelenséget követek el, úgy érzem azzal is, hogy amidőn minden korok egyik leghatalmasabb szellem-óriását akarom méltatni, saját gyerekkori emlékeimmel kezdem. Agyer mekkori benyomások végigkísérik az embert az egész életén. Nem halványodnak soha el, csak idők multával, egy élet tapasztalatának reflektorától új világításba helyezve új szint és alakot, új értelmet nyernek.

Gyermekkoromban gyakran megjelent házunknál egy különös öregember. Hosszu ősz haja és szakála, ráncos arca, sajtós ruházata azt a benyomást keltették bennem, mintha valamelyik meséskönyvből lépett volna ki valami százéztendős varázsló, vagy az Ezeregy Éjszakának palackból kiszabadult szelleme. Hogy az igazat megvalljam, határozottan féltem tőle s nem győztem csodálkozni, hogy szüleim olyan nagy örömmel, olyan kitüntető szíveséggel fogadták mindannyiszor a különös vendéget. Amikor pedig térdére ültetve kérdezősködött iskolai tanulmányaimról s én félénken, habozva felelgettem kérdéseire: bizony nem sejtettem, hogy minden nemzetek és idők egyik legbámulatosabb, legtöbb oldalú lángelméje méltatott figyelemre.

Később, serdülő koromban is többször láttam és hallottam emlegetni Brassai bácsit, de akkor már az eredeti egyéniségéhez fűződő humoros anekdoták ragadtak meg leginkább figyelmemet.

Erett ítélet, az élet tapasztalatai szükségesek

*) A Dávid Ferenc Egylet 1927. nov. 11-iki estélyén felolvasta; Buzogány Anna, fős. tanárnő.

ahhoz, hogy valaki a Brassai Sámuel fenkölt lelkét gyémánttisztán jellemét méltányolni tudja. S csak aki maga is iparkodott egy életen át ismereteket gyűjteni, mérheti fel ésszel, hogy milyen szegényes, milyeféle egyoldalú az átlag-ember tudása az ő mindent felölelő ismereteinek kimeríthetetlen tárháza mellett.

Hosszu, egy évszázadra kinyúló élete érdekesebb, mint sok regény, máris csak azért is, mert eseményeivel, fordulataival szorosán összefügg azzal az óriási és sokféle átalakulással, amelyen hazánk XIX századi folyamán keresztülment. Mégsem szándékozom én a rendelkezésemre álló rövid idő alatt hallgatóságomat életrajzi adatokkal fásasztani, inkább arra törekszem, hogy kiemeljem ebből a csodálatraméltó egyéniségből azokat a vonásokat, amelyek engem, mint tanítással foglalkozó egyént, mint magyar és unitárius nőt legjobban megragadtak: a bámulatos paedagógiai érzéket és tudást, a szép szeretetet, a meleg kedélyt, igaz hazafiságot, mély vallásosságot és ami ezzel jár: unitárius egyházához való törhetetlen és áldozatos ragaszkodást.

Mégis foglalkoznunk kell azzal a környezettel, amelyből ez a tüneményes egyén pályafutására indul. Melyek azok az örökletes vonások, a szülői háznak

és környezetnek azok a behatásai, azok a nevelési tényezők, amelyek a legönállóbb, legeredetibb egyéniségre is rányomják bélyegüket? Tudjuk, hogy Brassai dédapja Welmess János, mint lutheránus szász asztalos került Toroczkóra. Brassából, mely városról a család későbbi nevét vette. És vajjon nem ismerhetjük-e fel a késő unokában is a német ősök tulajdonságait: a nagy szorgalmát, kitartást, igénytelenséget, takarékoskosságot? De a szász asztalos már székely feleséget hoz magával, az utódok meg épen szinmagyar családokba házasodva, a magyar asszonyok és a magyar környezet hatása alatt teljesen magyarokká lesznek és vallásukat is az unitárius vallással cserélik fel. A kis Sámuel gyermek-játékait egy rendkívül művelt unitárius tanító, majd papi háznál játsza. Édesapja tanult, sokat olvasott férfi, akit széles látókörben érdekel kora minden szellemi mozgalma, elolvas mindent, amit a letargiájából ébredező nemzeti szellem felszínre hoz, figyelemmel kíséri a nyelvújítást, anyagi erején felül vásárol magyar könyveket és lapokat. Méltó élettársa felesége Koucz Krisztina, aki tudásban és műveltségben messze felülmúlja kortársnőit, németül, sőt latinul is tud és férjének segédkezik a tanítás körül. Ebben a környezetben szivja magában a fogékony gyermeki lélek a tudásnak, a könyvnek a szeretetét és ápjától, aki kiváló tanító volt, a tanítás iránti erős hájlamot. Mert hiszen Brassai Sámuel élete végéig tanítómester maradt, még pedig a javából, aki életrajz írója szerint úgy érezte magát, mint hal a vízben ha taníthatott. Itt a szülői háznál vésődik lelkébe a mély vallásosság, mely édesapját sok megpróbáltatása és az emberekben való csalódás után sem hagyta el soha. Itt kerül kezébe az első kis játék hegedű s ezzel már eljegyzzi magát élete nagy és nemes szenvedélyének: a zenének. Itt kezdi forgatni a bibliát, amelyet egész életében nagyon szívesen

olvasott s amelyeket kevesen ismertek oly alaposan mint ő. — 12 éves koráig édes apja tanította, aki már korán rászoktatta az öntevékenységre és valóban az önképzésnek, a saját iniciatívájából, saját erejéből való tanulásnak köszönhető Brassai óriási tudásának legnagyobb részét. A latint, az akkori idők szellemének megfelelően ő már az elemi iskolában a magyar nyelvel együtt tanulta, ezt követte csak hamar a német és francia. De ennél nem állott meg: hosszú élete folyamán csaknem az összes számottevő élő és holt nyelveknek birtokába jutott.

Diákpályája, meglehetősen küzdelmes. A kolozsvári, átmenetileg a nagyenyedi, majd végérvényesen a kolozsvári kollégium növendéke. Mindenütt felismerik kiváló tehetségét és tanárai szeretik, bár erős egyénisége sokszor lázadzik a rideg iskolai fegyelem ellen. Tanulását szülei nyomasztó anyagi helyzete miatt többször megszakítja, de mindig akadnak előkelő és befolyásos családok, amelyek pártfogolják és foglalkoztatják mint praéceptort, könyvtárrendezőt, titkárt stb. s ő mindezen alkalmakat örömmel ragadja meg, nem annyira az anyagi előnyökért, hanem mert tanulhatott és taníthatott!

Igy alkalma nyílik a világirodalom remekeinek megismerésére, de azért legközelebb áll szívéhez az, ami magyar. Már gyermekkorában Csokonai versei és a Ludas Matyi a kedvenc olvasmányai. Majd a nemzeti fellendülés korában lelkesedéssel olvassa Aranyosrákosi Székely Sándor époszát és a Zalán futását. Ő maga csak érett korában, 1832-ben kezd számottevő irodalmi művekkel ismertté válni. Verset nem ír, de annál több esztétikai tanulmányt, bírálatot, — amelyekkel sok ellenséget is szerez magának filológiai és filozófiai fejtegetést, nevelésügyi cikkeket, nemzetgazdasági fejtegetéseket, — amelyekben Széchenyi hívének vallja magát — Igy lassakint korának minden számottevő szellemi tényezőjével érintkezésbe jut. Tokdy Ferencz az Atheneumba beveszi és akadémiai tagságra ajánlja, Arány János elismeréssel nyilatkozik róla, mint a „logika Góliáthjáról”, bírálataival Kölcsey nagyrabecsülését nyeri meg Petőfivel barátságot köt. Gyulai Pállal sokat vitatkozik, de azért köztönösen nagyrabecsülik egymást. Azonkívül állandó összekötetésben áll Erdély szellemi irányítóival: Weselényi Miklóssal, Józsi Miklóssal, a Bethlen, Bánffy családokkal. Bevezetik az Erdélyi Kaszinóba, ahova széles látókörével, nagy tudásával új szellemet visz be. (Megismerkedik Barabás Miklóssal, aki lefesti.) De nem akarja, hogy a tudás egy kiváltságos osztály privilégiuma legyen, hanem résztetni akarja abban a szélesebb néprétegeket is. Ezért indítja meg az első magyar néplapot, a „Vasárnapi Ujság”-ot, amelynek sokáig szerkesztője.

Az 1837. év nagy változásokat jelent a Brassai életében. Ez év tavaszán megrendítő csapás éri. Édesapját, akit forró, odaadó fiui érzéssel szeretett, szobájának ablakánál villám sújtja le. A villám mint az égből jött váratlan üzenet, amely hatásában olyan megsemmisítő, amelynek fényénél olyan tisztán meglátszik az ember porszemnyi kicsinysége és gyengesége a világot irá-

nyitó mindenható Akarattal szemben — csodálatosképen gyakran belejátszik nagy emberek életébe. Gondoljunk Szt. Bernátra és Lutherre, Brassaira, is nagy hatással van ez a tragikus esemény, de megnyugszik Isten akaratában, sőt különös kegyelemnek veszi, hogy atyja épen úgy halt meg, ahogy magának óhajtotta.

Azonban ugyanez az 1837. év örömet is hozott számára; ebben az évben tizededik forró óhajta: beválasztják tanárnak a kolozsvári kollégiumhoz. Első dolga, hogy haza megy és édesanyját magához hozza Kolozsvárra. Ettől kezdve az édes anya haláláig nem válnak el többé.

Brassai új szellemet hoz a kollégiumba; ő nem csak tanít, hanem nevel is. Az ő feladata az iskola nevelő munkája — nemcsak nálunk, de mindenütt — rideg, merev szabályokból állott, amelyek be nem tartása kérérlhetetlen szigorú büntetést von maga után. Mi volt természetesebb, mint az, hogy a tanulóifjúságnak legfőbb gondja volt — nem a szigorú törvények betartása, hanem azoknak minden lehető alkalommal való kijátszása. Ennek bizony a jellemképzésre nem a legjobb hatása volt. A Brassai nagy szive, humánus lelke, amelyet már a külföldi nagy pedagógusoknak: Herbartnak, Diesterwegnek, Comeniusnak művei is megihlették, ez ellen tiltakozik. Az ifjúság szabálon csapongó lelkét nem kívánja guzsbakötni, hanem szeretettel, megértéssel; a produktív munka szolgálatába állítani. Felismeri és támogatja a tehetséget — nem egyszer anyagilag is — önképzésre sarkal, öntevékenységre módot nyújt. Nagyképűség helyett a szeretet mindenható erejével a tiszta tudással, az építő munkával akr tekintélyt teremteni. A kedély képzésére éneket, zenét tanít, énekkart szervez. — Volt fíis népszerűsége az ifjúság előtt s ez kárpótolta őt azért a sok gáncsért és kellemetlenségért, amit feljebbvalótól szabadelvűségeért el kellett tűrnie. — A **ánítás terén sem** volt barátja a rideg rendszerbe skatulyázásnak. A történelemben pl. nem a száraz tények felsorolását, az évszámok bemagolását tartatta fontosnak, hanem a kor szellemét, azokat az eszméket, amelyek az eseményeket előidézték. — Általában az volt az elve, hogy: keveset, de jól. — Azonban mint tanárnak legnagyobb érdeme volt, hogy a középiskolát latin iskolából nemzeti iskolává igyekezett változtatni és neki ez jórészt sikerült is. Általában annyira átván hatva magyar fájának és hazájának szeretetétől, hogy ez az eszme mint vezérlő csillag indítja őt minden cselekedetében. S mikor Magyarország és Erdély fölött tisztulni kezd a látóhatár, az ő lelkét is reménység hatja át. A 48-as események, párisi, bécsi forradalom híre lázba hozzák, lelkesítő beszédet intéz a tanuló ifjúsághoz; majd a márciusi eredmények hírére tüntet az Unió mellett tanítványjaival együtt Lapja homlokára Petőfi szavait írja: «Érik a gabona melegek a napok». Részt vesz a küldöttségben, amely az Unió érdekében Pestre megy. Szóval annyira exponálja magát Erdély magarságának ügyéért, hogy mikor Urbán a császári sereggel Kolozsvár ellen megy, ő menekülni félénk és csak

1859-ben kerül vissza Kolozsvárra mint tanár, majd az Erdélyi Múzeum őre lesz, ahol Hermann Ottóval dolgozik együtt.

Élete utolsó időszakát egyházának szenteli, melyhez különben is egész életében hű szeretettel ragaszkodik. Szerény jövedelméből, megtakarított pénzéből készségesen áldoz egyházi és iskolai célokra. Köcsönt ad azzal az egyedüli kikötéssel, hogy halála után anyjának fizessék a kamatokat. Hívó lélek volt, szeretett Istennel társalogni s élő példája volt annak, hogy a tudomány nem zárja ki a vallásosságot, sőt a nagy tudományos igazságok végelemzésben mindig Istenhez az örök kutforrásához vezetnek.

Pedig ha valaki valaha sokat tudott, az Brassai Sámuel volt. Alig van a tudománynak olyan ága, amelyet ő nem művelt volna. A matematikában époljáratos volt, mint a fizikában, a földrajzban, mint a történelemben. S amit tudott, nem tartotta önzően magának, hanem arra törekedett, hogy az emberiség közkincsévé tegye. A tankönyv-irodalmat s majdnem minden tudomány ágban gazdagította. Legkedvesebb tanulmánya talán mégis a botanika volt. Erdély flóráját nála senki jobban nem ismerte s kutatásairól a külföld is elismerőleg vett tudomást. Van egy növény, melyet az egész világ botanikusai a Brassai nevével kapcsolatban emlegetnek s a frankfurti akadémiába tagnak hívták meg, épen a fűvészetben elért eredmények miatt. De ő nem tartozott azok közé a botanikusok közé, ki csak részeire boncolva tudják méltányolni a növényt. Brassai végtelenül szerette a virágot. Ezek ápolása legnagyobb élvezetei közé tartozott. De el is halmozták vele tisztelői és jóbarátjai. Ezek pedig nagy számmal voltak. S ő hálás volt a szeretetért, az hasonlóval viszonzta és igazán őszinte jó barát tudni lenni.

Családot nem alapított, de a finom uri nők mindenütt van női társasága, akik tanulnak öle, soha. Akár Kolozsvárt, akár Pesten tartózkodnak, társaságát kereste és élvezte, nem is volt ennek hízával társalognak, muzsikálnak vele, kedvét keresik és kényeztetik.

Utóljára hagytam azt, amit Brassai bácsi legjobban szeretett, ami életének legizstább legzavartalanabb örömeit nyújtotta, ami ezt az egész szép hosszú életet mint egy csillogó aranyháló harmónikus egésze fűzi össze: a zenét.

Hozzá szegődik ez már gyermekkorában, amikor kis játékhegedűje pengetésével gyönyörködte a falu belieket és amikor kis játszópajtásainak, a grófi gyermekeknek zeneleckéin mohón lesi el és bámulatos gyorsan fogja fel az oktatást, úgyhogy a mesterek önként és szívesen foglalkoznak vele. Folytatódik ez akkor, amikor zongorája nem lévén, az asztalára festett billentyűkön gyakorol és olyan bámulatos készségre tesz szert, hogy nemsokára maga is taníthat. Legjobban érzi magát azokkal, akikkel együtt muzsikálhat és ilyenkor a zongorát hegedűt vagy a gordonkát egyformán jól kezeli. Egy-egy hangverseny kedvéért hosszú utakat tesz Pestre vagy Bécsbe s ő, aki máskülönbén takarékos és igénytelen volt ilyenkor nem sajnált a költségeket, sőt annak örült, ha

mást is részeltethetett az élvezetben, amelyet ilyenkor ő is jobban élvezett.

Utolsó és legmekkapóbb momentuma a Brassai bácsi zenei pályafutásának, amikor halálos ágyán Hubay Jenő, a nagy hegedűművész játszotta el még egyszer, utoljára, kedvenc darabját. Jóformán a zene hullámain evezett át lelke az örökkévalóságba.

Méltó befejezése egy hosszú életnek, amelynek minden pillanata az Isten országának: az igazság és szépség diadalának eljöveteletét szolgálta.

Az Isten különös kegyelmeként szokták emlegetni azt, a ritka hosszú életet, amely Brassai bácsinak osztályrészül jutott. Valóban az Isten különös kegyelme ez, de nemcsak ő iránta, aki ezt a földi életet egy szobor tökéletesével cserélte fel, — hanem! (sokkal inkább mi irántunk, akik e szép hosszú élet gazdag áldásaiból részesültünk és részesülünk ma is. —

Sirját annyi drága emlékünkel és ereklyénkkel együtt elrabolták tőlünk, nem zárandokolhatunk oda, hogy kegyeletünk koszoruját áldott hamvai fölé helyezzük. Nagy szellemét azonban nem vehette el tőlünk senki. A miénk marad az: minden unitárius és minden magyar részesedhetik belőle, s minél többen osztozunk rajta, annál hamarabb létrejön az, amiért ő tanult, tanított és dolgozott: a nagy egységes, erős és művelt Magyarország!

Unitárius nagy napok Kolozsvárt.

Az Unitárius Egyház Főtanácsa 1927-ben.

Valóban nagy napok voltak, különösen, ha az áldozat nagyságával mérjük a történelem nagyságát. De különben is új szellem ébredését, új erők feltörését láthattuk az egyházi és világi emberek tekintélyes számu gyülekezeteiben.

Lelkészek konferenciája.

November 2-án kezdődött az unitárius nagy hét a lelkeszek konferenciájával. Ebben az ében a hitoktatás reformja volt napirendre tűz e. A két napig délelőtt és délután szinte megszakítás nélkül tartott megbeszélések anyagát a theologia professzorai szolgáltatták. Dr. Kiss Elek az öszövetségi, Gálffi Lőrinc az újszövetségi, Csifó Salamon a történelmi, dr. Boros György a hit- és erköcstani tanítás reformjáról tartottak előadást s mindezeknek alapját dr. Varga Béla egy kitünö neveléstudományi felolvasással vetette meg.

A felolvasásokat minden alkalommal élénk, nagy érdeklődést kiváltó viták követték, amelyek során kiviláglott, hogy a gyakorló papság megértette az idök jeleit s ezeknek engedelmeskedve a hit és erköcsi nevelést mélyebb alapokra, hitélményekre, a vallásos érzelmek harmonikus kifejlésztésére öhajítja fektetni. Az Ember ma ismét az örökkévaló Istennel való belső kapcsolatra törekszik, jobban, mint valaha s ezt a belső Isten élményt a növendékben felébreszteni, ezt kifejlesztetni s ezt öntudatosá tenni (igazi unitárius

racionális irracionalizmus) ez lesz egyházunk jövő lelkészi karának legbuzgóbb törekvése.

November 4 ike.

Azonban ezek a gyönyörű tervek mit érnek, ha az államhatalom épen a jövő nemzedék nevelése, a sok áldozat al fenntartott iskolák aló! huzza ki a talajt. Mert, hogy nagy veszedelem fenyegeti az erdélyi egyházat erről az oldalról, az közismert dolog. A reformátusok s a katolikusok már több gimnáziumukat csukták be s nagy volt a veszély, hogy az unitáriusoknak is be kell zárniuk egyik f gimnáziumukat. Az isteni gondviselés és ennek nyomán fakadó áldozatkészség már elhárította a veszedelmét. November 4-én délelőtt épen a zehéz kérdés megheszélére gyűltek össze a belső emberek, lelkeszek és tanárok egyaránt. Dr. Boros György, Kovács Kálmán és dr. Kis Elek megrendítő beszéde után az egész gyűlés mint egy ember állott fel s soh el nem felejthető, amint a közeli veszély által a tulfeszülő lelkesedésig és hősiességig hajtott belső emberek — maguk is nagy anyagi nehézségekkel küzködvén — egyértelműleg ajánlották fel fizetésük és jövedelmük egy tekintélyes részét (a püspök jövedelme negyed részét!) az iskolák fenntartására. Abban a pillanatban valóban meg kellett hajolni — az Isten nagysága előtt.

A kedélyek lecsillapultával Józán Miklós vicarius emelkedett szólásra és szívhezszóló beszédben évi Egyezer pengőt ajánlott fel jövedelméből az Alma Mater segélyezésére. Szavait hatalmas éljenzés követte.

A világiak sorában is megindult az egyházmentés nagy munkája. Gróf Horváth-Tholdy Rudolf évi 50.000 leit ajánlott fel s őt bizonyára követték már eddig a többiek is. Megható volt, amikor Márton András székely gazda évi ezer leit szavazott meg önként a bajba került Édes Anya segítésére.

Ez a nap november 4.-e már az unitárius történelemé. A hitbuzgóság és fajszeretet lángoló érzelmeiről szól a nap krónikája mindörökre.

November 5-én tartották gyűléseiket a Lelkesz kör, az Unitárius Irodalmi Társaság, a Dávid Ferencz Egylet, a Nöszövetség. Mindegyik szépszámu közönség érdeklődése mellett nagy lelkesedéssel s a megújulás érzetének számtalanszor megisméltődő jeleivel.

Főtanács és papszentelés.

November 6-án reggel 8 órakor kezdődött a kollégium disztermében a főtanács ülése.

Dr. Ferenczy Géza elnöki megnyitója és Gvidó Béla esperes imája után a felszentelendő lelkeszeket mutatták be a főtanácsnak. Ezt követte a püspöki jelentés, melvet az ösz főpásztor Ferencz József püspök ur immár ötvenegyedik izben terjeszt a főtanács elé. A jelentést nagy lelkesedéssel vették tudomásul épen a reverzálisok kérdésében tanusított nagy szabadelvűsége miatt.

Az istentisztelet ideje elérkezvén a főtanács tagjai, az esperesek, theol. tanárok palástosan átvonultak a püspöki rezidencia épületébe, ahonnan Ferencz József püspököt kísérték át a templomba.

A templomba való vonulást a felszentelendő 15 palástos ifju lelkész sora zárta be, akik a templom közepén, az Urasztal körüli térségen kétoldalt helyezkedtek el. Dr. Varga Béla magasszárnyalású beszéde után, mely Jézus áldozatos követéséről szólt, Fe encz József püspök tartotta meg a papszentelési beszédét a I. Péter 5. 2. 3. alapige alapján. Ritka szépségű beszéd volt. Egy patriarcha élet minden lezürdött bölcsesége benne volt.

Beszéd után az új lelkészek letérdeltek s a püspök, az esperesek és theol. tanárok kézrátétele mellett a püspök elmondta a papszentelési imát.

„Életemnek talán ez volt az utolsó papszentelése“ hallottuk még egyszer a csengő szavakat s éreztük, hogy ezt a jelenetet mélyen, nagyon mélyen szívünkbe kell zárunk.

A felszentelési okmányok kiosztása után a felemelő ünnepély véget ért.

A főtanács ezután még tovább folytatta tanácskozásait. D. u. fél 3 órakor Berde-ebéd volt amelyen teljes számban megjelentek az egyház Kološvárt időző férfiai.

Ide iktatjuk még a felszentelt lelkészek névsorát: Pálfi Albert medeséri, Barabás Miklós nagyenyedi, Benczedy Domokos més kői, Biró Izsák bordosi, Major Sándor komjátszegi, Pál Dénes magyarzsákodi, Máthé Zsigmond nyárad-szenmártoni, Szent-Iványi Sándor kološvári, Fülöp Zoltán iklandi Dobay István homoroduj-falusi, Simén Domokos homoródalmási lelk. szék Jancsi László budapesti hitoktató lelkész, dr. Borbély István kološvári kollégiumi igazgató-tanár, Boros Jenő sz. kelykereszturi tanár és Lőrinczy Zoltán egyházi ellenőri szolgálatra beosztott lelkészt.

Reméljük és kívánjuk, hogy ez a főtanács a hozott áldozatnak megfelelően valóban forduló pontot jelöljön egyházunk fájdalmas történelmében. Adja Isten, hogy új források fakadjanak a mélységekben és új Lélek ömöljön egyházunkra Attól és Abból, kiből az ajándékok és kegyelmek harmatozása soha sem szünetel.

F. L.

Unitárius nagy napok Washingtonban.

Okt. 11—13.

Az amerikai unitáriusok f. évi okt. 11—13-ik napjain tartották meg nagy jelentőségű országos konferenciájukat Washingtonban, az Egyesült államok fővárosában. Minthogy az ott elhangzott beszédek és meghozott határozatok az amerikai unitáriusokon kívül a világ összes egyházainak és nemzeteinek az érdekeit is közelről érintik, szükségesnek tartjuk arról lapunk hasábjain is méltóan megemlékezni.

Az elnöki széklet dr. Louis C. Cornish ur foglalta el, kinek nevét az egész magyar társadalom felekezeti különbség nélkül örökre szívóba zárta. Ő az a lelkes férfiú, aki Amerika figyelmét az erdélyi

magyarság helyzetére felhívta. Kétszer járt Erdélyben, s Europa különböző államaiban élő kisebbségek védelmére, az ő kezdeményezésére New-Yorkban egy állandó felekezeti bizottság alakult. Fáradtságos munkája már is kézzel fogható gyümölcsöket kezd teremni számunkra. Az elnöki emelvényen foglalt helyet az Egyesült Államok egykoru elnöke, ma legfőbb ítélő bírása dr. Taft. Ott volt yankee-társadalom színe-java, akik ma nemcsak az amerikai unitárius egyház hajóját vezetik, hanem az állam politikai, társadalmi és tudományos életében is vezetőserepet töltenek be. Bámulatossággal és kitartással vettek részt a konferencia három napos tanácskozásain ezek az előkelő urak, mert érezték, hogy azok a súlyos feladatok, amelyek ma az egyéni, a társadalmi életben és a nemzetközi igazságszolgáltatásban is megoldásra várnak, csak Jézus Krisztus evangéliumának jegyében oldhatók meg. Vajha az európai államok vezérférfiai is reá-eszmélnek erre az egyedül üdvözítő igazságra! Bizonyára jobb napok virradnának akkor a mi szenvedő népünkre is.

Az amerikai unitárius egyház fejlődésére nézve jellemző, hogy annak szellemi és anyagi ereje az elmúlt 25 év alatt megtízszereződött. Mi ennek a titka? Az, hogy amerikai testvéreink komolyan veszik szent vallásunkat s annak terjedéseért anyagi és erkölcsi áldozatokat hozni ott mindenki szent kötelességének tartja. Kossuth Lajos, a magyar nemzet apostola 75 évvel ezelőtt az unitárius Rómában, Bostonban, ahol az unitárius yankee-társadalom támogatása mellett legnagyobb diadalát aratta, megismételte azt a nyilatkozatát, hogy az unitarizmus a jövő vallása. Amerikai testvéreink már is beigazolták Kossuth profeciáját.

Megszívlelést igényel az elnöki jelszó, amit az elkövetkezendő nyolc hónap programjaul adott az egyház híveinek. „A jövő év májusában tartandó közgyűlésünkig — mondotta — legalább is öt percentes erő gyarapodást kell felmutatnunk az egyházi élet minden vonalon“. Öt perccel kell legalább is szaporodnia ez alatt az idő alatt az egyházközsegeknek. Az egyházközsegekben a hívek számának s a különböző egyháztársadalmi egyesületek (nőszövetségek, férfiegyletek, ifjusági egyesületek) tagjainak. Legalább is öt perccel fokozódjék a hívek buzgósága és áldozatkészsége, évről-évre s akkor — mondotta dr. Cornish — az Amerikai Unitárius Egyház 17 év alatt lélekszámában, anyagi és szellemi erejében egyaránt megkét-szereződik s megkét-szerezett erővel szolgálhatja majd az emberiség üdvözítő nagy idealjait. Az unitarizmus lényege: az örök mozgás, szüntelen fejlődés és tökéletesedés. Mindeneknek titka pedig mozgatóereje a hűség és az áldozatkészség. Gondolnánk-e a magyar unitárius hívek arra, hogy nekik is hűségükkel és áldozatkészségükkel kell bizonyosságot tenniük szent vallásuk mellett? Az unitárius név nagy kötelezettséggel jár mindenütt.

A vallás nem csupán csak a papok mestersége, hanem minden Isten teremtetten embereknek legfontosabb személyes ügye. Erről tett a konferencia

színe előtt bizonyosságot Mr. Taft, az Egyesült Államok legfőbb bírója, hangsúlyozván azt az igazságot hogy a materializmus átkától csak a vallásos hit megerősödése és az evangélium gyakorlati alkalmazása mentheti meg a világot, az egyéni, társadalmi, az üzleti és nemzetközi politikai élet minden vonalán. A vallásos hit nem maradhat a templom négy fala között, hanem a gyakorlati élet is kell, annak jobbra, egészségesebbé és igazságosabbá tennie. Az egyház nem zárkozhatik el a társadalmi élet nagy problémái elől, hanem ép ezek sikeres megoldásával kell bizonyosságot tenni létjogosultságáról és gyakorlati értékéről. Az amerikai egyházakra vár itt legnagyobb feladat. Meg kell hogy értessék az állam politikai tényezőivel azt a kötelességet, amely ma az emberi jog és igazság szent érdekeinek szolgálatában az Egyesült Államokra vár. Sürgették a konferencia tagjai Amerika részvételét a Népszövetségben, hogy az a jövőben ne csak bizonyos nemzetek érdekszövetsége legyen, hanem valóban a jog és az igazság érdekeit szolgálhassa azoknak a nemzeteknek a javára kiket sérelem ért. Hallatnia kell szavát Amerikának a Nemzetközi bíróságok ülésén is, hogy ott az emberi jog és igazság érdeke valóban megvédelmeztesse. Mindezek a kijelentések a washingtoni unitárius konferencián olyan emberek ajkáról hangzottak el, akiknek nyilatkozataira az egész nemzet felfigyel. S hogy mindez ne maradjon csak elhangzott szó, megfelelő értelmű határozati javaslatot terjesztett a konferencia Calvin Coolidge, az Egyesült Államok elnöke elé.

Érdekes, vallási szempontból a több határozat is. Kimondotta a konferencia, hogy az unitárius istentiszteletek még vonzóbbá és melegebbé tétele céljából egy új liturgikus könyvet szerkesztet, mely a zenének és a többi művészeteknek is még nagyobb szerepet enged. Elhatározta egy Unitárius Otthon felállítását Washingtonban elaggott, szegény vagy más magányos unitárius hivek számára. Kimondotta a konferencia továbbá, hogy minden évben február 5-ét ifjúsági napnak tekinti, amikor is minden egyházközségben ifjúsági istentisztelet tartanak, melynek minden egyes számát még a szószéki szolgálatot is az ifjúság tagjai látják el.

A konferencia testvéri üdvözlését küldte szét a világ összes unitárisaihoz s közöttük hozzánk a Magyar Unitárius Egyház hiveihez a Királyhágón innen és túl egyaránt, biztosítva minket arról, hogy mi érettünk, a mi ügyünk igazságának diadaláért imádkozni és dolgozni amerikai testvéreink soha meg nem szűnnek.

Dr. Csiki.

IFJUSÁG.

Felhívás az unitárius leányokhoz.

Kedves Testvéreim!

Az unitárius nőszövetség elhatározta, hogy leányegyesületet alakít. Ez a szó leányegyesület

valószínűleg nem idegen előttetek, hiszen a protestáns testvéregyházak körében már régóta virágzó működést fejtenek ki.

Leányegyesületünk alakításának célja elsősorban, hogy a nőszövetség jövőndő működését biztosítsuk az új generáció nevelésével, másodsorban foglalkoztatni akarjuk a növendék leánygyermekeket, mert épen ebben a korban szorulnak leginkább segítségre, különösen pedig arra, hogy erősödjék bennük az Isten, a haza és az emberszeretet. A család, a haza, az egyház és az egész emberiség sorsa a leányoktól függ. Ha ők átérzik és vállalják a reájuk váró szent hivatást: nem csüggedhetünk, hihetünk a magyarság sorsának jobbrafordulásában, hihetünk az emberiség jövőjében; ha ők nem teljesítik kötelességüket, ha ők túlnehéznek találják a feladatot, amely reájuk vár, ha üres formának, béklyónak érzik a család kötelékét, ha szakítani akarnak a múlt tradícióival: elvesz az ország, de elvesznek elsősorban ők maguk.

Gondoljunk a napi lapok »Öngyilkosok« című állandó rovatára. Gondoljunk arra, hogy épen a legutóbbi időben, épen a legjobb modorban talán a legműveltebb környezetben váltak meg önként fiatal leányok az élettől s feltétlenül érezni fogjuk, hogy védenünk kell magunkat, családjunkat, hazánkat és egyházunkat a pusztuló rombolástól.

Az unitárius egyház kicsi, de számottevő, nemcsak itthon, de külföldön is, azt szeretnők, hogy a kiszámu leányegyesületünk működése is számottevő legyen.

Két hetenkint egy-egy délutáni összejövetelt tervezünk, részben vallásos elmélyedéssel, részben irodalmi, vagy tudományos előadásokkal fűszerezve, azonkívül egymás szórakoztatásáról is szeretnénk gondoskodni szavallatokkal, zeneszámokkal. A jótékonyság terén a nőszövetséggel kapcsolattal részt akarunk venni minden nemes akcióban.

Hallottátok a terveinket. Ezekután kérjük a szülőket, engedjék meg gyermekeiknek, hogy részt vegyenek a leányegyesület működésében és felszólítalak titeket leányok, jelentkezetek, m.nél nagyobb számban a közös munkára a lelkeszi hivatalban.

Elnöki megnyitó

a D. F. Ifjúsági Egyesület nov. 4-i közgyűlésén

Szeretettel üdvözlöm az egyesületnek minden egyes megjelent tagját és kérem, hogy a tisztikar beszámolóját olyan szeretettel és megértéssel hallgassa meg, mint amilyen szeretettel és lekesedéssel igyekeztünk az elmúlt évben a ránkharult feladatokat megoldani.

Az egyesületi elnökséget, mellyel a múlt évben tartott közgyűlés egyhangu lelkesedéssel tüntetett ki, nem hiúságból, hatalomvágyból, hanem az unitárius eszmék iránti kiolthatatlan szeretetem és kötelességem tudatában fogadtam el, mert láttam, hogy az unitárius ifjúság elérkezett a huszonnegyedik órához. Láttam azt, hogy ha ez a nagy és

szép feladatokra hivatott Egyesület továbbra is megmarad a régi tétlenségében, az nem csak a jelenlegi ifjúságnak, hanem az egész unitárius egyháznak kimondhatatlan kárára és itt Budapesten előbb-utóbb az unitarizmus megszűnésére vezet. Láttam azt a veszélyt, mely szervezetlenség esetén egy anyagi, mint erkölcsi téren fenyegeti. Láttam azt, hogy az unitárius ifjúságból kezd kivészni a lelkesedés és az egyház iránti szeretet a sok hiábavaló próbálgatás és eredménytelen munka után. De, a felsorolt és sok fel nem sorolt veszedelem mellett láttam azt, hogy minden unitárius ifjunak ott él a lelke mélyén, titokban, mindenki elől drága kincsként elrejtve egy vágy. Vágy a szebb és boldogabb jövő, vágy az unitárius reneszánsz megteremtése, vágy kicsiny egyháznaggyá, dicsővé tétele iránt. Ott élt a szivekben a vágy e sivár, kegyetlen étellel szemben mely elrabolta életünk legdrágább kincsét a gondtalan ifju éveket egy-egy vágy a gyengéd, megértő megbocsátani, felemelni, bátorítani és vigasztalni tudó szeretet iránt. Szükségét érezte a gondos anyai szívnek, melytől a sors oly kegyetlen módon szakította el.

Gondolkozva az előadottakon eszembe jutott egyik igen kedves tanáromnak a tanácsa, ki azt mondta: „Fiuk ne csüggedjete soha. Ha rossz helyzetben vagytok gondoljatok arra, hogy vannak emberek, kik még rosszabban vannak és ti is kerülhettek súlyosabb viszonyok közé. Ha olyan rossz helyzetben vagytok, hogy annál rosszabbat nem tudtok elképzelni, akkor vigasztaljátok magatokat azzal, hogy ennél rosszabb már nem jöhet akár mit is csináltok és próbáljátok meg a lehetetlent is.“ Ugy éreztem, hogy ez a mondás az unitárius ifjúság életében nagyon aktuális úgy éreztem, hogy ennél rosszabb helyzetbe már semmi körülmények között nem kerülhet, tehát neki kell fogni a lehetetlenségnek is. Elhatároztam, hogy szívós, kitartó munkával igyekezni fogok új életet varázsolni és dacára gunyos mosolyoknak, lekiécsinylő nyilatkozatoknak, kézlegyintéseknek, munkánkat folytattuk míg sikerült egyesületünket újratámasztani. Míg sikerült egy tetterős, komoly célokért komolyan küzdő szervezetet elővarázsolni. Míg sikerült egy minden szépért, nemesért és jóért lelkesedni és küzdeni tudó ifjúságot összegyűjteni.

Munkánk bármennyire lelkes is volt, még megközelítőleg sem ériük volna el később felsorolandó eredményeinket, ha nem találunk segítőkre az unitárius társadalomban. Ha nem találunk egy arany szívű asszonyt, ki édesanyánk helyett édesanyánk lett, kihez nem fordulhattunk soha olyan kérelemmel, olyan kívánsággal, hogy az ne teljesedjék. Egy asszonyt, ki megmutatta miként kell szeretni az ifjúságot, Egy asszonyt, ki nem sértődött meg a ifjukor rövidlátásával járó tévedések figyelmenlenségek miatt. Nem sértődött meg, mert munkáját nem az elismerésért, nem a dicsőségért, nem a kitüntetésért végezte hanem szíve parancsára, Nem sértődött meg, mert tudta, hogy az

éhező és nyomorgó diák nem gondolhat állandóan a formásokra. Nem sértődött meg, mert látta a könnyet mely a kérők szemébe gyűlt és látta azt a nagy lelki vívódást melyen átesik egy székely fiu — míg kérni tud. És én, ezért a sok jóért nem tudok mást mondani, csak azt, hogy a jó Isten áldja meg Őt, a mi második anyánkat, özv. Fábry Edénét mind a két kezével.

Gyermeki szívünk minden szeretetével és hálaival mondok köszönetet, a mi kedves Bátyáinknak is, kiknek nem csak ajtójuk, de szívük is mindig nyitva volt a kérésünk előtt, kik sohasem zárkoztak el szerény kívánságaink elől, hanem megértő és szerető jóindulattal siettek segítségünkre kik megfontolt és bölcs tanácsaikkal mutatták az utat melyen haladnunk kell és megszabták a kereteket melyek közt mozognunk szabad, kik csüggedésünkben bátorítottak és meggondolatlan cselekedeteinkben megfélemeztek és felvilágosítottak, kik mindig pajtásként tekintettek és soha egy pillanattig sem éreztették velünk, hogy ők többek, mint mi vagyunk. Isten áldását kérve reájuk és további munkánkra, a közgyűlést megnyitom.

Hosszu Kálmán.

I R O D A L O M

Leányegyházak, szórványok figyelmébe!

Vári Albert kolozsvári vallás tanárunk tollából megjelent egy új kötet beszéd, ima, elmélkedés. Címe: „Keressétek először Istennek Országát.“ A könyv tartalmazza az év minden ünnepére írt beszédeket. Ahol a gyülekezetek a házi Isten tiszteletet gyakorolják, vagy ahol be óhajtják ezt vezetni ott e könyvecske kitűnő szolgálatot tehet. De nemcsak gyülekezeteknek, hanem magán embereknek is ajánljuk ezt az igazi bensőséggel megírt munkát. Ára 4 pengő. Vidékre 10 százalék postadíj. Készséggel küldi a lelkészi hivatal.

A vallási öntudat fejlesztése és emelése ma minden embernek buzgó törekvése. Az unitárius öntudatot alig emelheti valami jobban, mint Savage new yorki unitárius lelkész kitűnő könyve: »A kereszténység fejlődés története.« A világtörténelem hatalmas sorába állítja a szerző az olvasót s onnan mutatja meg neki, hogy az unátrizmus a történelmi fejlődés szükségképi eredménye, hogy az unitarizmus a mi modern korbanban az eddigi keresztény törekvéseknek legszebb eredménye, szellemi életünk legdiszesebb koronája. A művet Kovács Lajos brassói lelkészünk fordította magyarra. Ára 4 pengő. Vidékre 10 százalék postadíj. A pénzt kérjük előre küldeni.

Tudjuk, hogyha a mi földi házunknak hajléka elbomol, épületünk leszen Isteniől, tudni illik: nem kézzel csinált házunk, hanem örökkévaló menyben.

II. kor. 5. 1.

Téli napsugár.

Vannak emberek, akik olyanok mint a napsugár. Nem vetted észre? Találkozol valakivel zord időben — hidegben és mégis mindig az az érzésed — süt a nap. Találkoztam egy néhányval. Egy pillantásuk a legsötétebb pinceszobából szép kertiházat varázsolt — teli napsugárral.

Ismertem egy kis leánykát — mintha mindig napsütésben állt volna, — körülötte minden világos és kedves volt. — Mindenkit elbájolt. — Azóta felnőtt — egy nagy házban háziasszony lett. — Csodákat meséltek az ottani boldogságról — magam is meggyőződtem róla — csodák nem voltak csodák, hanem tiszta valóság. — Szemeiben még mindig napsugár rejlik. Körülötte minden vidám és kedves. Jöhet a hosszú tél, dühönghet a vihar — a hideg nem férdözhet Grevsheim falai közé. — Ott mindig napsütés és nyár van.

Norvégia 1927. dr. Pándyné, Hjelt Ainó.

HIREK.

Telefonszámunk : Lipót : 974—24.

Az év végének közeledtével csekk-lapot mellékelünk azért, hogy a csekk segítségével úgy az egyházi adót, mint az Unitárius Értesítő előfizetési díját beküldhesse az, aki még adós. Aki pedig már rendezte erre az évre adósságait, ne vegye rossz néven a csekket, hanem használja fel az új esztendőben.

Istentiszteletek a fővárosban és környékén Minden vasárnap d. e. 11 órakor az V. Koháry-utcai templomban. **Októbertől** kezdve minden hó második vasárnapján d. u. 4 órakor a VIII. Csobáncz-utcai el. iskolában és minden hó utolsó vasárnapján d. e. 11 órakor Pestszentlőrincen a kulturházban.

Esketést, keresztelést, temetést egy nappal előbb kell bejelenteni. Ezt saját érdekében mindenki tartsa szem előtt. Hivatalos órák: délelőtt 9—12-igés délután 2—4 óráig.

Lakásváltoztatás esetén egy levelezőlapon kérjük az értesítést az új címről, hogy lapunkat pontosan kézbesíthessük.

Ha egy családban betegség, vagy egyéb baj támad, ha valamely család tagja kórházi ápolás alá kerül, hozzátartozói levélben vagy telefonon értesítsék a lelkési hivatalt erről, hogy amennyire erőnkön telik, enyhítsük testi-lelki fájdalmát, szenvedő testvérünknek.

Rendőr Istentiszteleteink november havában kezdődtek meg. Józán Miklós püspöki vikárius a rendőrök evangelizátora minden hó harmadik csütörtökén este 6 órakor szolgál rendőrhiveinkkel az Úr színe előtt.

Pénztári órák a budapesti lelkési hivatalban d. e. 9-től d. u. 4-ig. Adót, előfizetést, adományt átvesz Gál Miklós pénztáros.

Angol órák. Hétfőn délután 5—7-ig és kedden d. u. 3—5-ig, kezdőknek az egyházi tanácsteremben V. Koháry-utca 4 I. em. 8. (a templom alatt). Minden hó utolsó péntekjén társalgás.

Karácsonyfa ünnepe az idén is rendezünk **de most a Koháry utcai templomunkban. 1927. Decz. 21-én (szerdán) délután 3 órakor** kezdődik az ünnepély.

Szegeden. Deczember hó 11-én délelőtt tart Istentiszteletet és oszt. urvacsorát Dr. Csiki Gábor missziói lelkész a ref. templomban.

„Brassai bácsi”, ország-világ előtt nagynevezű tudósunk, halálának 30 éves évfordulója alkalmából, okt. 21-én egyetemi és főiskolai hallgatóink Ifjúsági Egyesülete, november 11-én pedig a Dávid Ferencz Egylet rendezett estélyt a Koháry utcai templomban. Az ifjúsági ünnepélyen Pázsint Ödön, az Egylet estélyén Buzogány Anna fővárosi tanárnő tartott felolvasást Brassai Sámulról a polihisztorról. Dr. Molnár Jenő Antal orgonaművész játéka és a mindig hálára kötelező Raspiné, Berts Mimi opera énekesnő elragadó éneke, Kiss Pál zongoraművész kísérelő játéka s végül Józán Miklós püspöki vikáriusnak ez alkalommal is előadott Brassai odája emelték valósággal ünneppé a valóságos estélyt.

A következő Dávid F. Egyleti estélyt december hó 9-én tartjuk a templomban. Kossuth-emléknapnak is nevezhetnők, mert nemzetünk e nemes »Prófétájának« alakjával, lelkével foglalkozik a decemberi estélyen felolvasásában Józán Miklós püspöki vikárius. A vonzónak ígérkező zenés felolvasó-estre (decz. 9. este 6 óra) szeretettel felhívjuk hűveink figyelmét.

A Kossuth szobor leleplezése november 6-án történt meg az óriási méretekben tervezett keretek között A 48-as idők lelkesedésének forró levegője hullámozott a főváros utcáin. különösen amerre a vidéki küldöttségek voutak el. Magyarországi Unitárius Egyházunk is lerótta kegyeletének adóját nemzetünk nagy fia előtt és egy 6 tagú bizottság képviselőiben megjelenve koszorút helyezett a szoborra.

A Reformáció emlékére minden évben tartani szokott közös protestáns ünnepeken, a Vigadóban és a régi Országházban egyházunk papjai is részt vettek. Józán vikárius távollétében a Vigadóban Dr. Csiki Gábor az Országházban Biró Lajos lelkészeink imádkoztak.

Kebli-tanács ülést tart a budapesti egyház-község presbistériuma 1927. deczember hó 4-én délután 5 órakor az I. emeleti Tanácsteremben. Ezt megelőzőleg a Gazdasági-Bizottság decz. 2-án »péntek« d. u. 5 órakor, a Hit és Nevelésügyi bizottságok pedig decz. 3-án (szombat) d. u. 6 órakor üléseznek ugyancsak a Tanácsteremben. A Tanácsülés főtárgya a jövő évi költségvetés lesz.

Kebli-Tanács után Közgyűlés következik, amely azután véglegesen dönt a Kebli Tanácson megtárgyalt kérdések fölött

Elemi és középiskolába járó tanulóink vallás-erkölcsi oktatása és nevelése céljából Jancsi László hitoktató lelkészünk minden hó második vasárnapján reggel 9 órakor az első elemitől a negyedik középiskolai osztályig terjedő tanulóknak és minden hó negyedik vasárnapján reggel 9 órakor az V. VI. VII. és VIII. osztályu tanulóknak Istentiszteletet tart. A templom látogatás kötelezettségét az iskolai szabályok minden tanulónak előírják. Aki indokolatlanul elmarad e templomozásról, az órát mulaszt — igazolatlanul.

Két Istentisztelet Karácsony első napján.

A szükség parancsolta megoldása lenne az urvacso-
rai torlódások elkerülésének az a tervzet, amelyet Józán vikárius ur Karácsony ünnepén óhajt ki-
próbálni E szerint az ünnep első napján délelőtt két Istentiszteletet fogunk tartani. Az első reggel 9 órakor, urvacso-
ra-osztással. A másodikat a ren-
des időben 11 órakor szintén urvacso-
ra-osztással. Az ünnep másodnapján csak egy Istentisztelet lenne, mint eddig, 11 órakor: Urvacsorát ezen is osztunk. Szíves tudomásul vétel és alkalmazkodás céljából közöltük jó előre.

Vitéz dr. Fábry Dániel őrnagyot kedves hívünket a Kormányzó ur alezredessé nevezte ki. Ennek a kinevezésnek őszinte szívvel örülünk, mert ismerjük és tudjuk, hogy viselője méltó reá. Isten részesítse sok ilyen örömben őt is bennünket is.

A **Leányegyesület**, amely dr. Enyedy Róbertné, tanárnő nemes szándéku gondolatából született meg, minden hónap I. vasárnapján délután fél 4 órakor összejövetelt tart a Koháry-u. 4. I. em. 8 sz. tanácssteremben.

Husági naptár Nov. 27. d. u. 5 órakor Tea-délután IX. Ferencz-körut 29. Decz. 10. este Mikulás-est, VI. Podmanicziky u. 45. Decz. 22-én Karácsonyfa ünnep, d. u. 4. a templomban. 1928. **Február 1-én Bál.**

Advent. November 27-én, decz. 4-én, decz. 11-én, és decz. 18-án délután 5-órákor adventi istentiszteleteket tartunk Budapesten, hogy ezzel is alkalmat nyujtsunk és segítségére lehessünk hives-
inknek abba a lelki munkában, amelyel a Szüle-
tés ünnepére készülődnek. Az adventi esti isten-
tiszteletek predikátorai és beszédjük tárgya a kö-
vetkező: Nov. 27-én d. u. 5 órakor prédikál: Biró Lajos lelkész. Tárgya: Jöjjetek én hozzám akik megfáradtatok . . .

1927. decz 4-én d. u. 5 órakor prédikál: dr. Csiki Gábor missioi lelkész. Tárgya: A Messiás akit várunk.

1927. decz. 11-én d. u. 5 órakor prédikál: Józán Miklós püspöki vikárius. Tárgya: „Közelebb Istenhez.“

1927. decz. 18-án d. u. 5 órakor prédikál: Dr. Csiki Gábor missziós lelkész. Tárgy: Uttörő, Keresztelő János.

Az Unitárius Nőszövetség tisztújító közgyű-
lést tart 1927. december hó 1-én d. u. 5 órakor a templomban, amelyen az új tisztikart választják meg. A Közgyűlésre minden unitárius asszonyt várnak és hívnak.

Homorodalmási egyházközségünkben kettős beiktató-ünnepély volt október 23-án délelőtt. Az egyházközség két lelki-vezérét Simén Domokos lelkész és Fülöp Domokos kántort iktaták be népes gyülekezet előtt, nagyszabásu ünnepség keretében. Balázs András székelyderzsi lelkész esperes-helyettes iktatta be a lelkészt és társát a szolgálatban. Dr. Kiss Elek dékán a püspök ur és az E. K. T. üdvözlétet tolmácsolta. A Dávid Ferencz Ifj. Egy-
let és a Nőszövetség külön köszöntötte és virágokkal fogadta két vezetőjét. A jóakaratu emberek sorában mi áldást kívánunk munkájukra.

Dicsőszentmártonban 1927. okt. 9-én volt beköszöntő. Török János volt iklandi kántor-tanító foglalta el igazgató-tanítói állását. A beiktatást Gvidó Béla esperes végezte.

Lindbergh, a világhírű Ocean repülő és az unitárius egyház. Amint az amerikai unitáriusok lapja a „CHRISTIAN REGISTER“ közli a levegő nagy hőse Lindbergh az unitárius Egyház hű fia. Már édes atyja is, ki híres farmer volt „MINESOTA“ államban és több mint tíz évig a washingtoni parlament tagja, az unitárius templom egyik legbuzgóbb tagja volt haláláig. Az öreg Lindbergh 1924. május 25-én halt meg az ország részvéte mellett. Kezdetben hevesen ellenezte fia, repülői szenvedélyét. Érdekes, hogy épen az öreg Lindbergh végrendelete értelmében, a gyász szer-
tartás után melyet Dietrich unitárius lelkész vég-
zett, a fiatal Lindbergh édes apja tetemét elégette és hamvait repülő gépjéről azon a mezőn szórta szét, melyet édes apja egykor annyi szeretettel művelt.

**A kolozsvári unitárius vendiákok mű-
soros estje.** A kolozsvári unitárius vendiákok magyarországi csoportja november 5-én a Zene-
művészeti főiskola kis termében műsoros estet ren-
dezett. Programm előtt vitéz Nyiredy Géza dr. tolmácsolta néhány szóval a vendiákok hódolatát az ősi kollégiumnak: majd Gallai Domokos a ki-
váló erdélyi író olvasta fel történeti elbeszélését, amelyet a nagyszámu közönség élénk tetszéssel fogadott. A Budai Dalárda tagjaiból alakult négy-
szeres magánquartett, továbbá Laurisin Lajos az Operaház és Kőszeghy Teréz a Városi Színház ki-
tűnő tagjai énekszámokkal, Orbók Attila a jeles szinpad-i író egy derüs páros jelenet felolvasá-
sával. Májay Eugénia zongora művésznő pedig briliáns technikával és kiváló művészi érzettel elő-
adott zongoraszámai vették ki részüket a műsoros-
este nagysikeréből: a műsoros estet a Drechsler-
féle étterem külön helyiségében társas vacsora követte, amelyen dr. Czákó Jenő miniszteri taná-
csos a Kormányzó urra, dr. Nyiredy Jenő a püs-
pök urra és Veress Gábor Máv. üzletigazgató he-
lyettes a kolozsvári kollegium tanári karára mon-

dottak emelkedett hangon felköszöntöket. A mindvégig igaz, őszinte baráti hangulatban lefolyt vacsorát reggelig tartó tánc zárta be. A műsoros estén amelynek jövedelme a kolozsvári kollégium szegénysorsu tanulóinak felségélyezésére szolgál, a következő felülfizetések történtek, amelyekért ezuttal is hálás köszönetet mond a rendezőség: özv. Májay Béláné 40 P., Földes Béla dr. 20 P., Mikó Gábor dr. 15 P., Mikó Ferenc dr. 10 P., Tóth György dr. 10 P., Kozma György dr. 10 P., Merész Gyula 10 P., Rákóczy Imre dr. 6 P., Biró Lajos 6 P., dr. Reich János 5 P., Kelety Géza dr. 5 P., Rédiger Károly 5 P., Czákó Jenő dr. 5 P., Edvi Illés Lenke 4 P., N. N. 3 P., Nyiredy Jenő dr. 2 P., Barabássy István dr. 2 P., Jancsó Sándor dr. 2 P., Rédiger Zoltán dr. 1 P., Adorján Ferenc dr. 1 P., N. N. 1 P., Ganzner Imre 1 P.

HALOTTAINK.

Szomoruság sujtotta Józán Miklósné főtisztelő asszonyt és családját. Édes anyja

Özv. Haftl Józsefné életének 82 évében szép és boldog élet alkonyán — rövid szenvedés után meghalt. Hosszu és boldog élet, — szenvedés nélküli halál: Isten legszebb áldása. Legyen osztályrésze a boldog élet ott is, ahova lelke innen költözött.

Szobotka Judit tanuló, ifjúságának 16 ik évében 1927. okt. 24.

Özv. Wamoscher Lajosné 61 éves korában.

Gálfalvi József (kadácsi) 70 éves korában, 1927. nov. 2-án.

Koncz Károlyné rendőr felesége 30 éves korában 1927. Nov. 8-án

Budapesten, és **Özv. Nagy Kálmánné** szül. Csutak Eszter (siménfalvi) 1927. okt. 29-én Czegléden meghalt. Áldott legyen emlékük.

Felelős kiadó:
BIRÓ LAJOS.

Szobafestést

művészi kivitelben hitrokonoknak jutányos áron vállal és végez

RIGÓ FERENC
szobafestő

Pesterzsébet, János utca 66.

Unitárius irodalom.

Dr. Versényi György: Kriza János emlékezete	—50
Dr. Gál Kelemen: Péterfi Dénes	—30
Gagyhy Dénes: Dávid Ferenc	—30
Vári Albert: Miért vagyok én unitárius	—20
Galfi Lőrinc: A jelenkor Jézusa	—50
Vári Albert: Berde Mózsá	—50

Ferencz József: Unitárius Káté	1.—
Bencédi Pál: Unitárius hit- és erkölcsstan (népszerű ismertetés)	1.—
Dr. Csiki Gábor: Hiszek egy Istenben (Unitárius hitelvek ismertetése)	füzve 3.— kötve 4.—
Savage-Kovács: A kereszténység fejlődéstörténete	4.—
Dr. Boros György: Dr. Brassai Sámuel élete	10.—
Pap Bácsi: Kis Biblia (Biblia történetek gyermekek számára)	1.—
Vári Albert: Keressétek először Istennek Országát (beszéd, imák, elmélkedések)	4.—
Vári Albert: Imakönyv	vászonkötésben 4.— diszkötésben 6.—
Ferencz József püspök arcképe	—10
Ezek a művek kaphatók az unitárius lelkesítő irodában (V. Koháry-utca 4.) Vidékre 10% postadíj.	

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

Két-, három- és négynyüstös
székely házi szőttes
asztalkendők, törülközők, konyharuhák
stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14

Prém János szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.

Kádkat

Puttonyokat
Boredényeket
Mezőgazdasági
szerszámokat
Tragacsokat.
Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán u. 21 Telefon: 5-34

Korchma és Czirmay

zongora-, pianinó- és harmónium
készítők

BUDAPEST, VII., DOB-U. 94-96
(Magyar Színház közelében.)

Készítünk: A legmagasabb igényeknek megfelelő új zongorákat, pianinókat és harmóniumokat a legprecízebb és legmodernebb telben. — Zongorák átalakítását, teljes kijavítását, bőrzését, fényezését és hangolását vállalják jótállás mellett.

Ezüstéremmel kitüntetve.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Muzem-körut 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat 186-87. Telefon 186-87.

Szakkönyvek, szépírodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézi.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest, II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítik. Javítását is vállalok. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

Kitüntetve 1903-ban és 1925-ben.

FÜRSZT ANTAL

divat és ortopéd cipész

Budapest, X. Százados-ut 21 szám.

Javításokat pontosan készítik. Levélhívásra azonnal jönnek. Hítrokonoknak jutányos ár.

Hirdetéseket

jutányos áron

felvesz

az

Unitárius Értesítő

kiadóhiv

BUDAPEST,

V. KOHÁRY-UTCA 4. SZÁM.